

סוטה כא

שווערד

רמב"ם יד החזקה - הלכות שוטה פרק ג

(כ) שוטה שהיה לה זכות תלמוד תורה אע"פ שאינה מצווה על תלמוד תורה הרי זו תולה לה ואינה מתה לשעתה אלא נימוקת והולכת וחללים כבדים באין עליה עד שתמות אחר שנה או שתים או שלש לפי זכותה והיא מתה בצביית בטן ובנפילת איברין:

רמב"ם יד החזקה - הלכות תלמוד תורה פרק א

(יג) אשה שלמדה תורה יש לה שכר אבל אינו כשכר האיש מפני שלא נצטוית וכל העושה דבר שאינו מצווה עליו לעשותו אין שכרו כשכר המצווה שעשה אלא פחות ממנו ואע"פ שיש לה שכר צו חכמים שלא ילמד אדם את בתו תורה מפני שרוב הנשים אין דעתם מכוונת להתלמד אלא הן מוציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי עניות דעתן אמרו חכמים כל המלמד את בתו תורה כאילו למדה תפלות במה דברים אמורים בתורה שבעל פה אבל תורה שבכתב לא ילמד אותה לכתחלה ואם למדה אינו כמלמדה תפלות:

שו"ע יורה דעה סימן רמו

(ו) אשה שלמדה תורה יש לה שכר אבל לא כשכר האיש מפני שאינה מצווה ועושה ואע"פ שיש לה שכר צו חז"ל שלא ילמד אדם את בתו תורה מפני שרוב הנשים אין דעתן מכוונת להתלמד ומוציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי עניות דעתן אמרו חכמים כל המלמד את בתו תורה כאילו למדה תפלות (פ"י דבר עבירה) בד"א תורה שבע"פ אבל תורה שבכתב לא ילמד אותה לכתחלה ואם למדה אינו כמלמד תפלות (רמב"ם וסמ"ג ולא כמקצת ספרי הטור): הגה ומ"מ חייבת האשה ללמוד דינים השייכים לאשה (אגור בשם סמ"ג) ואשה אינה חייבת ללמד את בנה תורה ומ"מ אם עוזרת לבנה או לבעלה שיעסקו בתורה חולקת שכר בהדייהו (הגהות מ"י פ"א דת"ח וסמ"ג):

ספר בית הלוי ח"א - סימן ו

סימן ו יחקור במצוה של כתיבת ס"ת אי גם נשים חייבות בהאי מצוה או לא: הרמב"ם כתב בפרק זי"ן מהלכות ס"ת (ה"א) מ"ע על כל איש ואיש מישראל לכתוב ס"ת לעצמו כו' ואע"פ שהניחו לו אבותיו ס"ת מצוה לכותבה משלו ואם אינו יודע לכתוב אחרים כותבין לו וכל המגיה ס"ת אפ"ל אות אחת ה"ה כאלו כתבו כולו. ומלשונו זה משמע דנשים פטורות ממצוה זו. וכן הוא להדי' בסוף ספר המצות להרמב"ם (מצוות עשה רמ"ח) דמנה מצוה זו בכלל המצוות שאינם נוהגים בנשים. וכבר עמד ע"ז בשו"ת שאגת אר"י סי' ל"ה דמנין לו לפטור והרי הו"י מ"ע שאין הזמן גרמא. וכתב שם עוד הש"א דאפילו לדעת הרא"ש (הלכות ס"ת סי' א') דס"ל דעיקר מצוות כתיבת ס"ת הוא כדי ללמוד בה מ"מ אין לפטור נשים מכתובה משום דאינם מחויבים בלימוד דהרי כתבו הראשונים דנשים מברכות ברכות התורה הואיל וחייבות ללמוד מצוות הנהוגות בהן ואי משום דאיכא הרבה מצוות שאינם נוהגין בהן א"כ נפטור כל העולם ממצוה זו דהרבה מצוות שאינם נוהגין אלא בכהנים עכ"ל הש"א:

והנה כל דבריו נפלאו ממני. דודאי דנוכל לומר דמש"ה פטירי ממצוות כתיבה משום דאינם במצוות לימוד וכן מצאתי בספר החינוך מצוה תרי"ג שכתב וז"ל ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים שהן חייבין בתלמוד תורה וכמו כן לכתוב אותה ולא בנקבות. הרי להדי' כן דמשום דאינם בלימוד פטורין מכתובה. ומה שהקשה ע"ז הש"א דהא במצוות הנהוגות בהן חייבות ללמוד ואי משום דאיכא שאינם נוהגים בהן א"כ הא איכא גם בזכרים מצוות שאינם נוהגים רק בכהנים. ולא ידעתי שום דמיון לזה דבזכרים אפ"ל במצוה שאינם נוהגים בו היינו שאינם מחויב לקיימה אבל הא מחויב ללמוד דמצוות לימוד הא איכא בזכרים על כל המצוות וגם בספר תורת כהנים מחויב ללמוד דמצוות לימוד בזכרים הו"י על כל התורה כולה. והרי מצוות כתיבת ס"ת אינו תלוי רק בחיוב הלימוד ולא בחיוב הקיום ומש"ה הזכרים חייבים לכותבו אבל בנשים הרי מצוה שאינם נוהגים בה אינו מחויבת ללמדה כלל. ועוד נראה בלא"ה דגם מה שהקשה מהא דחייבות בלימוד מצוות הנהוגות בהן וראיתו מהא דכתבו דמברכות ברכות התורה לא קשה כלל וכמו שנבאר. דזה לשון האגור (סי' ב') הביאו הב"י באו"ח (סוף) סי' מ"ז דנשים מברכות בה"ל אע"ג דנשים אינם חייבות ללמוד ולא עוד אלא שכל המלמד בתו תורה כאלו למדה תפלות (סוטה כ'). מ"מ הא חייבין בפרשת הקרבנות וכל שכן לדעת הסמ"ג (מובא בהקדמת

הסמ"ג, ועיין עשין י"ב) דחייבות ללמוד מצות הנוהגות בהן עכ"ד. ואם נפרשם כפשוטם בודאי קשה טובא על הסמ"ג דהיאך יעלה על הדעת דנשים חייבות בלימוד ומקרא מלא דיבר הכתוב ולמדתם אותם את בניכם ולא את בנותיכם ובמס' קידושין דף כ"ט ע"ב אמרינן דאשה אינה מחוייבת ללמד את בנה תורה דכתיב ולמדתם וכתיב ולימדתם מי שמצווה ללמוד מצווה ללמד לבנו ונשים דאינם מצוות ללמוד אינם מצוות ללמד את הבן ולהסמ"ג הא גם אשה מחויבת ללמוד במצות הנוהגות בהן. ועוד קשה דהרי סוטה דף כ"א. תנן אם יש לה זכות תולה לה ופריך זכות דמאי אלימא זכות דתורה הא לא מפקדה אלא זכות דמצוה מי מגני' כולי האי הרי דלא משכחה הגמר' זכות דתורה גבי נשים כלל. וגם בחגיגה דף ג' איתא הקהל את העם אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע טף כו' והביאו התוס' שם (ד"ה נשים) דברי הירושלמי (סוטה פ"ג ה"ד) דקאמר עלה דלא כבן עזאי דקאמר חייב אדם ללמד את בתו תורה וכן הוא בתוס' סוטה דף כ"א ע"ב ד"ה בן עזאי וע"ש:

ואכתי קשה דלמה אמר לשמוע ולא אמר גם בנשים דבאות ללמוד מצות דידהו אלא ודאי דגם במצות שנוהגות בהן אין בהם מצות תלמוד תורה כלל כמו דהוי באנשים. דבאנשים הוי הלימוד מ"ע וכמו הנחת תפילין וכשלומד מקיים מ"ע וגם במצות שאין נוהגין בו מ"מ מחויב ללמוד משום מ"ע דתלמוד תורה אבל בנשים אין בלימודם שום מצוה כלל מצד עצמו רק הסמ"ג כתב דמ"מ מחויבים ללמוד מצות הנוהגות בהן כדי שתדע היאך לקיימם וזהו דמחלק בחגיגה אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע וכן כתבו להד"ה התוס' בסוטה דף כ"א ע"ב דהך לשמוע היינו כדי שידעו היאך לקיימם יעו"ש אבל הלימוד בעצמו לא הוי שום מצוה כלל אצלם ואם כבר בקיאה היא בדינים שלה ויודעת היאך לעשות שוב אינה צריכה ללמוד עוד אפ"ל להסמ"ג. ובזה ניחא הא דאיתא בברכות דף מ"ט. דקאמר רב דבלא הזכיר תורה בבהמ"ז יצא משום שאינו בנשים והקשה המג"א בס"י קפ"ז (ס"ק ג') דהא במצות שמחויבות בהם צריכות ללמוד. ולפי"ז ניחא דתורה שמזכירין בבהמ"ז קאי על עיקר מצות הלימוד ולא על קיום המצות וזה לא שייך בנשים:

והא דכתב האגור דלהסמ"ג מברכות ברכות התורה אע"ג דכתבנו דגם להסמ"ג אינם מקיימות שום מצוה בלימודם מ"מ ניחא שפיר. דהנראה דכוונת האגור הוא בדרך אחר דס"ל להאגור דנשים יכולות לברך ברכות התורה ואע"ג דפטורה וכמו דמברכות על כל מ"ע שהזמן גרמא אע"ג דפטורות וה"ה לבה"ת. ורק דהוי ס"ד דתורה שאני מכל מ"ע שהז"ג דבכל המצות אע"ג דפטירי מ"מ הא ליכא איסורא אם הם מקיימים אותם אבל בתורה הא איכא איסורא וכדאמרינן דכל המלמד בתו תורה כאלו למדה תיפלות. וזהו שכתב האגור וז"ל ואע"ג דאינם חייבות ולא עוד אלא שכל המלמד בתו תורה פ"ל דהכל הוי חדא קושיא דא"כ הא אינו דומה כלל לשארי מ"ע שהז"ג מ"מ הרי הם חייבות לומר פרשת קרבנות וכ"ש להסמ"ג דחייבות ללמוד מצות הנוהגות בהן פ"ל דחייבות ללמוד כדי שתדע היאך לעשות. א"כ הא פשיטא דע"ז לא קאי הך דכאלו למדה תיפלות דהרי אדרבה מחויבות הן ללמוד ושפיר מברכות אע"ג דאינה מקיימת מצוה בלימוד וכמו דמברכות על כל מ"ע שהז"ג. וכיון דנתברר דבלימודה ליכא מ"ע כלל הרי בודאי דנוכל לומר דמש"ה אין עליהם מ"ע של כתיבת ס"ת וכמו דחזינן דלא משכחה הגמר' בחגיגה טעם על מה דחייבות בהקהל רק משום דבאות לשמוע ולא משום לימוד וסברא דלשמוע הא לא שייך בכתיבת ס"ת:

אמנם עיקר הדבר לא נהירא כלל לומר דהרמב"ם יפטור לנשים משום הך סברא בלי שום ראי' מהגמר'. ואע"ג דהחינוך כתב סברא זו מ"מ י"ל דלא כתב כן רק לטעם דאמאי פטורות והוי טעם נכון אבל ודאי קשה הדבר לאומרו דמשום הך טעם לחודא יצא להם עיקר הדין ובפרט דהשאגת אר"י שם פיקפק על עיקר דברי הרא"ש יעו"ש:

סוטה כב

שווערד

מהרש"א על סוטה דף כב/א

כל שאינו קורא ק"ש כו'. ע"פ מ"ש פ' שתי הלחם אפילו לא קרא אדם אלא ק"ש שחרית וערבית קיים מצות לא ימוש כו' ומש"ה קאמר הכא אם לא קרא ק"ש ולא קיים מצות לא ימוש מקרי ע"ה

מהרש"א על סוטה דף כב/א

ירא את ה' בני ומלך ועם שונים גו' ששונין הלכות כו'. ...ובדורות הללו אותן שמורין הלכה מתוך שו"ע והרי הם אין יודעין טעם הענין של כל דבר אם לא ידקדקו מתחלה בדבר מתוך התלמוד שהוא שימוש ת"ח ושעות נפל בהוראותם והרי הן בכלל מבלי עולם ויש לגעור בהן:

ספר בניהו בן יהודע על סוטה דף כב/א

שם למדנו יראת חטא מבתולה, וקבול שכר מאלמנה. ... וכן בקבלת שכר ודאי יודעים אנחנו שיש קבלת שכר, אך אסור לאדם לעשות מצוה בשביל קבלת שכר, מיהו אם עושה יותר מכדי חיובו מותר לבקש שכר על זה, וכמו שכתבו המפרשים על ברייתא דנותן סלע צדקה על מנת שיחיה בנו [פסחים דף ח'], דאיירי בנותן הסלע אחר שנתן כדי חיובו, וכאן אמר ר' יוחנן למדנו מזאת האלמנה המצאות ואופנים לעשות במצות תוספת על חיוב, כדי שבזה יהיה מותר לנו לבקש שכר להדיה, כהאי עובדא דאלמנה דהיה לה בית הכנסת קרובה לביתה, והיתה הולכת לבית הכנסת הרחוקה משום שכר פסיעות, דאם אנחנו נעשה כמותה במצוה זו ובשאר מצות, נוכל לבקש שכר, דהא ההליכה לבית הכנסת הרחוקה הוא תוספת על החיוב כיון דאפשר לקיים המצוה בקרובה וכהאי גונא מותר לבקש שכר, לכן אנחנו נלמוד אופן, שנוכל לקבל ולבקש שכר בפנינו, כמו אופן מעשה האלמנה וכיוצא בו:

מהרש"א על סוטה דף כב/א

יר"מ שלא יכשלו בי בני אדם כו'. הא דלא היתה מתפללת על עצמה שלא אכשל בבני אדם דלא תיענש אפשר דהיתה יודעת בנפשה לאוקמא ולא היתה מתפללת אלא שלא יכשלו הם בה לאונסה ויענשו על ידה וכדאמרין כל מי שנענש חבירו ע"י אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה ודו"ק:

ספר בניהו בן יהודע על סוטה דף כב/א

שם יהי רצון מלפניך שלא יכשלו בי בני אדם. הקשה מהרש"א, אמאי לא היתה מתפללת על עצמה, שלא תכשל בבני אדם, ע"ש. ונ"ל בס"ד דתפילה זו היתה ראויה לה מפני שהיא בתולה, שעדיין לא נשאת, ודרכם של בחורים לחזר אחר בתולות, לראותם, כדי לישא אחת מהם, דאסור לאדם לישא אשה עד שיראנה, וכן איתא במשנה בסוף תענית, שאומרים הבתולות בחור שא עיניך וראה וכו', ולכן היתה מתפללת על אלו הבחורים שבאים לראות אותה ולהסתכל בה, שלא יכשלו בקרי בלילה, מחמת הרהור שיהיה להם מצד הראיה והסתכלות שראו והסתכלו בה, אבל הבתולה אין דרכה להסתכל ולראות בבחורים, בעבור שתברור לה בחור נאה, כדי שתהיה צריכה להתפלל על הרהור, ועוד אם הסתכלה וראתה את הבחורים שבאים לראותה כדי להנשא, אין לה מכשול של קרי כמו שנמצא באיש, ודבר זה מוכרח שבקשתה הוא על אופן זה, ואין כונתה לומר שלא יכשלו בה בני אדם לאונסה ולשכב עמה, דעל זה אין צריך להתפלל, כי כל אשה תשמור עצמה מן הרשעים, וכל שכן בתולה. ומה שכתב הרב עיון יעקב, משום דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, ולא שייך בזה תפלה, זה אינו, דהא כמה תפלות יש לנו כיוצא בזה, כי בברכת השחר כל יום מתפללין הרחיקנו מיצר הרע, ואל תביאנו לידי חטא ולא לידי עבירה וכן מתפללים אחר ובא לציון בברוך אלקינו שבראנו לכבודו תפלות כיוצא בזה, ועוד ועוד, גם לפי דעתו איך מתפללת אל יכשלו בני אדם אחרים, מאחר דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, ומה שחשב לתקן בזה לא תיקן כלום. והנה לפי הבנת המהרש"א ז"ל, תירץ בני ידידי כה"ר יעקב נר"ו, דארז"ל כל המתפלל על חבירו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחלה, ופירשו הכונה שהוא אינו צריך להתפלל על עצמו בפירושו, כיון דהוא מתפלל על חבירו, והוא

צריך לאותו דבר, ולכן כיון דהתפלל שלא יכשלו בה בני אדם, והיא גם כן צריכה לאותו דבר, אין צריך שתתפלל על עצמה, עם כאן דבריו נר"ו:

מהרש"א על סוטה דף כב/ב

ואמר פרוש מדוכיא דמשפע כו'. כפרש"י הולך כפוף כו' עכ"ל. אע"ג דאמרינן שילך האדם בכפיפת ראש ולא בקומה זקופה אפשר דמשפע כי מדוכיא היא כפיפה ביותר מדאי ואפשר דכל הני דנקט היינו בעושה אותן כמראים עצמן בפני הבריות בפרישות ואינן פרושין אבל הפרוש האמיתי העושה כן ה"ז משובח בכל הני ענינים דנקט ועיין בערוך באורך בערך פרוש כמה פירושים בכל זה וכן בתוספות לפי הירושלמי ודו"ק:

ספר בניהו בן יהוידע על סוטה דף כב/ב

שם עושין מעשה זמרי. דקדק מהרש"א ז"ל, והלא של זמרי היתה בגלוי, ואיך מדמה לה להאי, ע"ש. ונ"ל בס"ד, גם זמרי עשה בתחלה במרמה ובהסתר לעיני הרואין, שתפס את כזבי והביאה לפני משה רבנו ע"ה, ואמר לו זו אסורה או מותרת, ואם תורה אסורה בת יתרו מי התירה לך [סנהדרין דף פ"ב ע"א], נמצא הראה לעיני הכל שהוא מגייר אותה כמו צפורה חס ושלום, ובאמת לא הוה הכי, אלא היתה עודנה ארמית זונה, ובא עליה בניאוף.